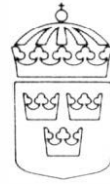

Motion till riksdagen

1988/89:Ub2

av Lars Werner m.fl. (vpk)

med anledning av prop. 1988/89:4 om skolans
utveckling och styrning

Mot.
1988/89
Ub2-3

Kunskap är inte bara makt. Fortfarande gäller också att makt är kunskap. Makt att bestämma om vad som är kunskap och vilka som skall ha tillgång till kunskap. Vpk vill kämpa för att erövra den makten åt oss alla.

I regeringens proposition läggs förslag, där man vill främja den kommunalpolitiska rollen i skolplaneringen. Där finns även förslag, som syftar till att stärka rätten och öka möjligheterna för elever att påverka skolans vardag.

Vid sidan av relativt goda förslag finns relativt odiskuterade idéer i propositionen. Utan närmare motiveringar läggs t.ex. förslag om att skolor skall kunna profilera sig och föräldrar skall få större möjligheter än i dag att välja skola.

Anmärkningsvärt är också att regeringen underlåter att i propositionen lägga förslag om förenklingar och förändringar av statsbidragssystemet på skolans område. I den s.k. Styrningsberedningen enades socialdemokrater, vpk och centern om ett nytt förslag till statsbidrag för skolan. Detta ignorerar regeringen nu.

Personalpolitik

Regeringen föreslår i propositionen att lönesystemet utvecklas så att hänsyn tas i ökad utsträckning till olika lärares faktiska arbetsuppgifter. Detta ger möjlighet till en ökad lönespridning och lönespridning utifrån andra kriterier än i dag.

Vpk säger nej till en ökad lönedifferentiering i skolan. För att skolan skall fungera behövs inte bara undervisning. I en fungerande skola finns det en rad viktiga arbetsuppgifter: planering, samordning, utvärdering, uppföljning och utveckling förutom själva undervisningen. Lönesättningen får inte bero på godtyckliga bedömningar om vad som är viktigast. Alla dessa uppgifter är viktiga och inbördes beroende av varandra. Men det måste understrykas att undervisningen är lärarens centrala uppgift.

Elevdemokrati

Det är allmänt känt att arbetsmiljön är dålig i många skolor. Aulatak som ramlar ned, psykiskt pressande miljöer, buller, damm, farliga maskiner: elevernas arbetsmiljö uppvisar många brister. Arbetsmiljön måste förbättras

och det är en viktig uppgift för skolan att lära eleverna att ta vara på sina rättigheter och att lära dem ta ansvar för den gemensamma arbetsmiljön. Sådana kunskaper kommer de att ha stor nytta av när de kommer ut i arbetslivet.

Trots att arbetsmiljölagen gäller elever fr.o.m. åk 7, har eleverna hittills saknat skyddsombud och möjlighet att delta i skolans skyddsarbete. Det är därför välkommet att regeringen nu föreslår att eleverna skall få utse representant som skall ingå i skolans skyddskommitté. För att elevföreträdare i skyddskommittéerna skall kunna delta i skyddsarbetet på ett meningsfullt sätt, måste de förutom närvaro- och yttranderätt även ha förslagsrätt.

Den av regeringen föreslagna begränsningen för elevföreträdare, dvs. att de endast skall få anteckna "kortfattad" avvikande mening, anser vpk vara obefogad. Tvärtom bör elevernas vilja att själva formulera sin mening om skolans arbetsmiljö uppmuntras. Vpk menar att elevföreträdare i skolornas skyddskommittéer bör ha rätt att anteckna avvikande mening, utan någon begränsning. Det är av stor vikt att elevskyddsombuden ges en bra utbildning. Denna utbildning bör ske i samarbete med Elevorganisationen i Sverige, vilken redan har stor erfarenhet och kunskap på området och som redan i dag bedriver en omfattande utbildning i arbetsmiljöfrågor.

Det är av stor betydelse för demokratin och för elevernas personliga utveckling att elevernas samhällsengagemang och föreningsverksamhet uppmuntras. Därför bör skolan underlätta för eleverna att vara aktiva i föreningar på skolan. Eleverna bör i viss omfattning kunna få ledigt från lektionsbunden undervisning och ha rätt till viss extra undervisning som ersättning för förlorade lektioner, då de är engagerade i klasskonferens, skyddsarbete eller föreningar på skolan.

Grunden för en demokratisk skola är ett demokratiskt arbetssätt. Den viktigaste enheten i skolan är klassen och därför är det av största vikt att klassrumsdemokratin utvecklas. Eleverna måste ges reella möjligheter att tillsammans påverka sin gemensamma situation, att tillsammans med lärarna planera och utforma undervisningen och få ett forum, där de kan diskutera gemensamma angelägenheter och nya idéer. I arbetet med att utveckla klassrumsdemokratin spelar klassråden en avgörande roll. Klassråden måste ges utökade möjligheter att besluta i frågor som rör klassen. Klassråden bör även kunna besluta i vissa ekonomiska frågor, t.ex. inköp av läromedel. Vpk ser det som angeläget att klassråden utvecklas till att verkligen bli klassens, dvs. elevernas, timme och inte, som nu ofta är fallet, klassföreståndarens eller rektorns timme.

Skolkonferensen kan komma att spela en viktig roll i arbetet med att demokratisera gymnasieskolan. Regeringen föreslår i propositionen en detaljerad reglering av hur elevföreträdare i gymnasieskolans skolkonferens skall utses, medan man lämnar öppet för hur lärares och övrig personals representanter skall utses. Vpk menar att det är obefogad att detaljerat reglera hur elevrepresentanterna skall utses. Detta bör eleverna på skolan själva kunna besluta om.

Vpk tycker det är viktigt att förstärka rättstryggheten för eleverna, men vi anser att den modell som regeringen omnämner, en skolans ansvarsnämnd, eller en skolombudsman, är tveksam. I stället vill vi föra fram tanken på en elev-JO.

Undersökning efter undersökning har visat att skolor, som domineras av barn från mellanskikten och socialgrupp I, kraftigt skiljer sig från skolor vars elever främst hämtas från socialgrupp III. Det förslag regeringen nu lägger om "ökad valfrihet" kommer, om det genomförs, sannolikt att ytterligare förstärka klyftorna inom skolväsendet och därigenom i samhället. Det finns risk för att ett nytt parallellskolsystem växer fram.

Kvalitetsförsämringar inom det allmänna skolväsendet, som orsakats av de senaste årens besparingar, har framför allt drabbat de ekonomiskt svagaste grupperna i samhället, men de har också medfört att föräldrar med god utbildning och ekonomi i allt större utsträckning begär privata lösningar. Dessa föräldrar vill ha möjlighet att ordna en bra skola för sina barn.

Regeringens förslag om möjlighet för föräldrar att välja skola och rätt att profilera skolan med hjälp av timplanejämkning är en eftergift till dessa resursstarka föräldrar. Förslaget innebär att deras barn kan erhålla en god undervisning på övriga barns bekostnad. Vpk motsätter sig därför att möjligheten att välja skola blir större än i dag. Riksdagen bör avvisa regeringens förslag om möjligheten att använda förstärkningsresursen som medel för att välja skola. Vpk anser att alla barn skall ha rätt till bildning och kunskap. Vi anser också att alla barn skall ha närhet till skola och skall ha rätten att gå i närmaste skola. För att vi skall nå dessa mål, har vi motsatt oss alla nedskärningar på skolans område och menar att ytterligare resurser och utvecklingsarbete behövs i skolan.

Vpk anser att elever, lärare och föräldrar skall ha stora möjligheter att påverka undervisningens utformning i klassen.

Lgr 80 ger klassen tillräckliga möjligheter att ge undervisningen en profil. Vi menar att de ämnen som i dag ingår i läroplanen är nödvändiga för alla elever. Vi motsätter oss därför timplanejämkningar, för att möjliggöra ytterligare profilering. Vi vill inte ha elitskolor.

Profilering och valfrihet blir i regeringens proposition neutrala begrepp eller något som gynnar alla och envar. Men rätten att välja kan inte på allvar diskuteras om inte också möjligheten att välja förs in i debatten. Varje diskussion om alternativ och valfrihet, som inte också handlar om hur valmöjligheterna påverkas av ekonomi, bostadsort och arbete, blir snedvriden. Menar man allvar med talet om ökat föräldrainflytande, elevdemokrati etc., står det klart att sex timmars arbetsdag skulle gagna skolans arbete och utveckling.

Skolpolitiken måste syfta till att skapa möjligheter för alla att få tillgång till en bra skola. Detta kan endast ske om innehåll och arbetsformer i skolan anpassas såväl efter elevernas skiftande bakgrund som efter det lokalsamhälle, där skolan finns. En hög allmän bildning kan inte förverkligas utan variation i innehåll och arbetssätt.

En offensiv skolpolitik måste formulera bildningsideal med betydligt vidare syftning än "basfärdigheter". Skolans mål måste vara att ge alla elever så mycket kunskap och bildning att de tillsammans kan styra samhällsutvecklingen i ett demokratiskt samhälle. För detta krävs bl.a. att elevernas inflytande över undervisningen stärks. I nuvarande läroplan för grundskolan

sågs att undervisningens innehåll och arbetsformer är en fråga som skall beslutas av lärare och elever tillsammans. Det gäller nu att möjliggöra för elever, föräldrar och lärare att gemensamt ta ett ansvar för skolan.

Som vi tidigare nämnde finns det redan i dag stora möjligheter att profilera undervisningen. S.k. alternativ pedagogik förekommer dagligen i den svenska skolan. Vi tycker att det är viktigt att föräldrar, lärare och elever får ökad kunskap om detta. Vpk vill därför föreslå ett anslag om 100 000 kr. till skolöverstyrelsen, så att den kan föra ut exempel på och ge viss handledning inom pedagogiskt utvecklingsarbete inom den allmänna skolan.

Vi tycker det är viktigt att demokratisera och bredda den svenska skoldebatten. Föräldrar och de som arbetar i skolan måste få större kunskap om skolan ur ett historiskt perspektiv och även om olika pedagogiska arbetsformer. I ett sådant arbete kan studieförbunden spela en viktig roll. Vi vill därför att riksdagen hos regeringen hemställer om särskilda projektanslag inför nästa budget. Dessa projektanslag kan enligt vår mening fördelas via studieförbunden som anslag till studiecirkelverksamhet inom området profilering-pedagogisk professionalism i 90-talets skola.

Alternativkurser i matematik och engelska

Skolan måste ge alla elever grundläggande kunskaper inom många områden. Eleverna måste lära sig att använda den kunskap de har. att sätta in sina kunskaper i ett sammanhang och lära sig att själva skaffa sig nya kunskaper.

Skolan skall ge alla elever en likvärdig utbildning. Det finns fler anledningar till att den målsättningen inte uppnås i dag. En del finns inbyggda i skolans sätt att fungera.

Vpk har i tidigare motioner fört fram kritik beträffande betygssystemet. Vi anser att detta skapar konkurrens och utslagning i skolan och omöjliggör flera av läroplanens målsättningar. För att betygen skall fördela sig på ett sådant sätt att de kan fungera som urvalsinstrument är det nödvändigt att eleverna inte uppnår likvärdiga kunskaper. Det innebär att nästan 50 000 elever varje år mer eller mindre blir stämplade som sämst i klassen. Betygsskolan medför dessutom att undervisningen koncentreras på mätbara kunskaper, teoretiska faktakunskaper, på bekostnad av djupare förståelse och insikt om viktiga sammanhang.

Varje permanent nivågruppering i skolan, där elever delas in i grupper av "sämre" och "bättre" elever, innebär i praktiken att man frångår målsättningen om en likvärdig utbildning för alla. Olika elever har olika lätt för att lära sig olika delmoment och behöver därför lärarhjälp och stöd i varierande utsträckning. Men skolan får inte sänka ambitionsnivån för vissa elever och nöja sig med att vissa elever lämnar grundskolan med väsentligt sämre kunskaper och därmed möjligheter än andra.

När eleverna i åk 6 väljer allmän eller särskild kurs i matematik och engelska, är det i stor utsträckning ett val grundat på föräldrarnas ambitionsnivå och klasstillhörighet. Elever är inte "bra" eller "dåliga". Elever är olika och har skilda behov och förutsättningar. Det måste skolan anpassa sig till, så att alla elever ändå ges en likvärdig utbildning.

Vpk vill ha en sammanhållen grundskola, där eleverna följs åt i nio år.

Eleverna skall ha rätt till den undervisning och det stöd de behöver, för att målet om en likvärdig utbildning skall kunna nås. Systemet med alternativkurser försvårar en sådan utveckling. I undervisningsgrupperna för allmän kurs samlas dels elever som har svårt med vissa moment i undervisningen och därför är i behov av extra lärarhjälp, dels elever med sociala problem och ytterligare s.k. bråkiga elever. Dessa är elever med mycket skilda behov. Det enda de har gemensamt är att de inte tillhör de "duktiga" eleverna. Resultatet blir många gånger en ohållbar situation för både läraren och eleverna. Vi vill föreslå att den nuvarande uppdelningen i allmän och särskild kurs i matematik och engelska avskaffas. I stället vill vi ha en individualiserad undervisning i en sammanhållen grundskola.

Specialpedagogik

Regeringen föreslår i propositionen att speciallärarutbildningen omorganiseras. I samband med detta föreslås att lärarhögskolan inte skall ta in några elever på speciallärarutbildningen under läsåret 1989/90 med undantag för gren 1, 21-40 poäng. Som skäl anförs att några nya medel inte kan tillföras verksamheten, utan att utvecklings- och fortbildningsinsatser inför starten av den nya utbildningen måste bekostas genom omfördelning av nuvarande medel. Regeringen menar att detta inte bör medföra några nämnvärda svårigheter för tillgången på specialpedagogisk kompetens. Man redovisar emellertid inte några siffror på tillgång och behov av speciallärare som belägg för sitt antagande.

Förslaget är enligt vår mening oförsvarbart, då bristen på speciallärare inom bl.a. handikappområdena fortfarande är stor. Utbildning efter de nuvarande kursplanerna bör därför pågå till dess den nya utbildningen startar. Vi föreslår att riksdagen hemställer att regeringen föreslår särskilda medel i nästa års budget för förberedelser inför starten av den nya speciallärarutbildningen.

Läromedel

I sökandet efter kunskap är så gott som alla medel tillåtna. Vid undervisningen bör man utnyttja en mångfald informationskällor och läromedel, för att stimulera elevernas eget kunskapssökande och träna eleverna i att själva göra bedömningar när det gäller olika åsikter och olika uppgifter.

För att inhämta kunskap om samhället, naturen, världen och människor, måste olika medel och ett undersökande arbetssätt användas. Vpk förespråkar ett vidgat läromedelsbegrepp där tidningar, böcker, studiebesök, laboratorieutrustning, inbjudna gäster i skolan, TV, radio, bibliotek, intervjuer och bilder ryms. Läroboksstandarden har i många skolor sjunkit till en oacceptabelt låg nivå. Vi välkomnar därför regeringens förslag om gåvoläroböcker. Men vi vill i sammanhanget varna för att läromedelsanslagen koncentreras alltför mycket på läroboken på bekostnad av andra läromedel.

För att kunna använda ett undersökande arbetssätt i undervisningen krävs att elever och lärare har tillgång till välutrustade skolbibliotek och modern

laboratorieutrustning. Vpk anser att skolbiblioteken bör ha en central roll i skolan: dels för att stimulera elevernas eget läsande, så att god litteratur blir ett naturligt inslag i elevernas tillvaro, dels för att skolbiblioteken kan vara en stor resurs i undervisningen i flera ämnen. För att skolbiblioteken skall kunna fylla denna centrala funktion i skolan och undervisningen måste eleverna ges utökade möjligheter att påverka skolbibliotekens utbud och verksamhet. Dessutom måste regeringen ta ett ekonomiskt ansvar för att skolbibliotekens standard blir likvärdig i hela landet. I dag finns stora skillnader mellan olika kommuner.

För att höja läromedelsstandarden i skolorna, inte minst när det gäller handikappade elevers speciella behov, krävs att kommunerna får ekonomiska möjligheter till detta. Vpk har ett antal gånger föreslagit en sorts ROT-program (reparation, om- och tillbyggnad) för skolan. En del av detta program behandlar läromedelsstandarden och skolbiblioteken.

Vpk föreslår ett statsbidrag för att stimulera kommunerna till att höja standarden på läromedel. Vi menar att riksdagen hos regeringen bör hemställa om ett sådant bidrag. I övrigt hänvisar vi till tidigare motioner från vpk om ett s.k. ROT-program för skolan.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sägs om lönedifferentiering,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som sägs i motionen om att elevföreträdare i skolans skyddskommitté skall ha förslagsrätt och rätt att anteckna avvikande mening,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om rätt till extra undervisning som ersättning för förlorade lektioner,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om klassrådets centrala roll för en utveckling av elevdemokratien,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen sägs om elevrepresentanter i gymnasieskolans skolkonferens,
6. att riksdagen avslår regeringens förslag om profilering med hjälp av timplanejämkningar,
7. att riksdagen avslår regeringens förslag om elevers och föräldrars val av skola inom det kommunala skolväsendet,
8. att riksdagen begär att regeringen skall tillföra skolöverstyrelsen ett anslag om 100 000 kr. för att föra ut exempel på och ge viss handledning inom pedagogiskt utvecklingsarbete,
9. att riksdagen hos regeringen begär att särskilda projektanslag tas in i budgeten för 1989/90 för att ge ökad kunskap om skolan i enlighet med vad som sägs i motionen,
10. att riksdagen beslutar att uppdelningen i allmän och särskild kurs i engelska och matematik avskaffas i enlighet med vad som framförs i motionen,

11. att riksdagen avslår regeringens förslag om begränsning av intagningen till speciallärarutbildningen inför läsåret 1989/90.

12. att riksdagen hos regeringen begär att särskilda medel skall tas upp i budgeten för 1989/90 för förberedelser inför starten av den nya speciallärarutbildningen,

13. att riksdagen hos regeringen begär att ett särskilt statsbidrag skall tas in i budgeten för 1989/90 för att stimulera kommunerna att förbättra läromedelsstandarden i enlighet med vad som sägs i motionen.

Mot. 1988/89
Ub2

Stockholm den 18 oktober 1988

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Björn Samuelson (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Ylva Johansson (vpk)